

Sektörlerin dünya liginde kaçınıcı olduğu her zaman önemli bir kriterdi. 2020, bu anlamda bazı sanayi sektörlerinin krizi fırsata çevirdiği bir yıl oldu. Bu dönemde dünya liginde Türkiye, otomotivdeki yerini korurken tekstil ihracatında bir üst sıraya çıktı. Çelikte yılların en güçlü rakibi Almanya geçildi. 7 sektör dünya liginde en iyi skorunu elde etti. Buna karşılık hazır giyim, züccaciye, demir ve demir dışı

metallerin içinde bulunduğu 8 sektörde gerileme yaşandı. Orta vadedeyse 10 sektör, dünya liginde ilk 10 içinde yer almak için çalışmayı sürdürüyor.

ÖZLEM AYDIN AYVACI • oaydin@capital.com.tr

"İLK 10" PLANI

Küresel çapta üretim dinamiklerinin değiştiği pandemide Türk tekstilinin pek çok rakibi tedarik problemi yaşadı. Türkiye ise elyaftan ipliğe, kumaştan hazır giyime kadar pek çok alanda büyük ölçekte üretebilmenin getirdiği avantaja sahipti. Türkiye, 2020 yılında değişime hızla adapte oldu ve 9,7 milyar dolarlık ihracatla dünya liginde bir sıra yükselerek dünyanın en büyük 5'inci tekstil ihracatçısı olmayı başardı.

İstanbul Tekstil ve Hammaddeleri İhracatçıları Birliği (İTHİB) Başkanı Ahmet Öksüz, bu gelişmeyi şöyle yorumluyor: "Tekstil sektörü ola-

rak en yüksek ihracat rakamına 11 milyar dolarla 2014'te ulaştık. O yıl Türkiye, dünyanın en büyük 6'nci tekstil ihracatçısıydı. 2020'de 5'inci olduk ki bu başarının nedeni, büyük ölçüde dışa bağı olmayan entegre üretim gücümüz, zengin ürün çeşitliliğimiz ve güçlü adaptasyon kabiliyetimiz oldu. Daha üst sıralara çıkabilmek adına gündem maddelerimizi teknik tekstiller, dijitalleşme ve sürdürülebilirlik eksenlerinde belirledik. Sektörümüzde sürdürülebilirlik odaklı girişimleri tabana yaymayı hedefliyoruz."

2021 yılında 12 milyar dolar değerinde ihracatla Cumhuriyet tarihinin rekorunu kırmayı hedefleyen sektör, böylece orta ve uzun vadede dünyada ilk 3 ihracatçı ülke arasına girme yolunda en önemli adımı atmaya hazırlanıyor.

Dünya liginde iddialı olduğumuz her sektör, tekstil kadar başarılı bir yıl geçirmedii. Capital'in 20 sektörü kapsayan araştırması da bu gerçeği ortaya koyuyor. Araştırmamıza göre 8 sektör, dünya sıralamasında en iyi konumuna 2020 sonunda ulaştı. 3 sektör yerini korurken 3 sektör de liderliğini sürdürdü. Ancak 8 sektör, ligde ivme kaybetti.

DAİMI LİDERLER

Araştırmamıza katılan un, makine halısı ile mermer, traverten ve bor madenlerinde Türkiye, 2020 yılında küresel liderliğini korumayı başardı.

Un sektöründe Türkiye tam 8 yıldır dünya ihracat şampiyonu. Türkiye Un Sanayicileri Federasyonu (TUSAF) Başkanı Dr. Eren Günhan Ulusoy: "2020 yılında 3 milyon ton ihracata karşılık 1 milyar dolarlık gelir elde ettik. Son 8 yıldır, en yakın rakibimiz Kazakistan'a göre açık ara farkla dünyanın en iyisiyiz" diyor. Liderliği sürdürmeyi amaçladıklarını anlatan Ulusoy, "Bunun yolu tarım alanlarımızı genişletmekten ve verimi artırmaktan geçiyor" diye konuşuyor.

Türkiye maden çeşitliliğinde dünyadaki ilk 10 ülke içinde yer alıyor. İstanbul Maden İhracatçıları Birliği (İMİB) Başkanı Aydın Dinçer, Türkiye'nin mermer ve traverten ihracatında, bor üretimi ve ihracatında ve feldspat ihracatında dünya birincisi olduğunu ifade ediyor. Dinçer, 2017 yılıyla birlikte başlayan çıkışın devam ettiğini anlatıyor. 2017'de maden sektörü toplam ihracatı 4,7 milyar dolar olarak en iyi yıldı. 2020'de sektör bu rakamın gerisinde kalsa da sıralamadaki pozisyonunu korudu. Dinçer, planlarını şöyle anlatıyor: "Maden rezervi ve çeşitliliği konusunda önemli bir konumdayız. Dünya liginde hedefimiz her zaman ilk sıralarda yer almak. Bunun için de hem dijital ortamlarda hem fiziki anlamda tanıtım çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Tüm sektörlerle hammadde olma-

Dünya liginde kaçınıcı sırada?

Sektör	Dünya ligindeki en iyi yıl	En iyi yıldı mı? (2020)	2020'de birinci sırada mı?
Liderler			
Un (İhracat)	2013	1	1
Makine halısı (Üretim)	2020	1	1
Mermer, traverten, bor madeni (Üretim ve ihracat)	2017	1	1
En iyi skorunu 2020'de yapanlar			
Tekstil (İhracat)	2020	5	5
Çelik (Üretim)	2020	7	7
Seramik sağlık gereçleri (Üretim)	2020	3	3
Seramik karo (Üretim)	2020	7	7
Yenilenebilir enerji (Üretim)	2020	12	12
Altın mücevherat (Üretim)	2020	3	3
Yerini koruyanlar			
Doğaltaş (Üretim ve ihracat)	2017	3	3
Otomotiv (Üretim)	2017	14	14
Mobilya (İhracat)	2019	8	8
Gerileyenler			
Hazır giyim (Üretim)	2008	4	6
Ev ve mutfak eşyaları (İhracat)	2014	6	8
Yapı malzemeleri (İhracat)	2012	8	9
Züccaciye (İhracat)	2017	6	10
Deri ve deri mamulleri (İhracat)	2013	10	15
Takım tezgahları (Üretim)	2014	12	15
Demir ve demir dışı metaller (İhracat)	2015	22	23
Lojistik (Performans)	2012	27	47

16 sektörün yükselme planı

Sektör	Dünya liginde kacma olmayı hedefliyor?
Altın Mücevherat (Üretim)	1
Doğaltaş (Üretim ve ihracat)	2
Ev ve mutfak eşyaları (İhracat)	3
Tekstil (İhracat)	3
Züccaciye (İhracat)	5
Yapı ve yapı malzemeleri (İhracat)	5
Mobilya (İhracat)	5
Seramik karo (Üretim)	5
Hazır giyim (Üretim)	5
Çelik (Üretim)	6
Deri ve deri mamulleri (İhracat)	10
Takım tezgahları (Üretim)	10
Otomotiv (Üretim)	10
Yenilenebilir enerji (Üretim)	10
Demir ve demir dışı metaller (İhracat)	19
Lojistik (Performans)	25

sından ötürü stratejik bir öneme sahip olan madencilik sektörü, sürdürülebilir bir üretim zeminine kavuştuğu takdirde ekonomimize ve sanayimize daha fazla değer sağlayacak."

EN İYİ SKOR "2020"DE

2020 yılında tekstil, çelik, seramik karo, yenilenebilir enerji, altın mücevherat ve seramik sağlık gereçleri en iyi skorunu elde etti.

2020'de en iyi skorunu elde eden ve yerini koruyan sektörlerden biri de seramik. Türkiye, seramik karo üretiminde dünyada 7'nci, seramik sağlık gereçlerindeyse 3'üncü sırada bulunuyor. Türkiye Seramik Federasyonu Başkanı Erdem Çenesiz, "Üretim artışı devam ederse dünya liginde daha da yukarı çıkabiliriz" diyor ve şöyle anlatıyor:

"COVID sonrası dünyanın tek kaynaktan alım yapmayı riskli görmesiyle Türkiye'nin önemi arttı. Vitriyede dünyada ilk 3'teki yerimizi korumayı, karıda dünyada 5'inci olmayı hedefliyoruz."

Tekstil, 2020'de bir sıra yukarı çıkarken altın mücevherat ve seramik sektörleri 2019'daki pozisyonlarını korumayı başardı. Altınbaş Yönetim Kurulu Başkanı İmam Altınbaş, Türkiye'nin altın mücevherat üretiminde Hindistan ve İtalya ile birlikte ilk üç ülke arasında bulunduğuna dikkat çekiyor ve şöyle devam ediyor:

"Ülkemizde her yıl yaklaşık 250-300 ton altın mücevherat üretiliyor. Türkiye'nin dünya ligindeki hedefi ilk sıraya yerleşmek. Liderlik ancak gerekli teşviklerin sağlanması, teknolojik altyapının ve yatırımların yapılmasıyla gerçekleştirilebilir."

HAYDAR YENİGÜN

OTOMOTİV SANAYİİ
DERNEĞİ (OSD) BASKANI

"2020 YILINI
İYİ KAPATTIK"

SIRALAMA

2020 yılında ülkemiz otomotiv sanayi, dünya genelinde toplam otomotiv üretimindeki 14'üncü sıradaki yerini korudu. Sanayimizin 1,7 milyon adetlik üretimle en yüksek tarihsel üretimi gerçekleştirdiği yıl olan 2017'de dünya otomotiv üretiminde 14'üncü sırada yer almıştık.

AKSIYON

Olağanüstü koşulları hakim olduğu 2020 yılında küresel otomotiv üretimi yüzde 16 daralma gösterirken ülkemiz otomotiv sanayi üretimi yüzde 11 daraldı. Sanayimizin salgının etkilerini öncesinde öngörüp hızlı aksiyonları hayata geçirmesi ve son 2 yılda yarın yarıya

daralan iç pazardaki talebin artmasıyla, 2020 yılı dünya geneline kıyasla daha iyi bir sonuçla kapattık.

NE YAPILMALI?

Mevcut üretim kapasitesi 2 milyon adet seviyesinde olan sanayimizin yakın gelecekte kapasitesinin daha da artacağı dikkate alındığında dünya üretim sıralamasında ilk 10 öke içinde yer almamız son derece makul bir hedef. Bu hedefimize ulaşmak, stratejik bakış açısıyla uzun vadeli plan yapabilen, öngörülebilir ve büyüyen bir pazara sahip, ihracatta rekabetçiliğin geliştirilmesine konsantrite ve yeni yatırımların çekilmesi için gerekli önlemler alan bir Türk otomotiv sanayisiyle mümkün.

TARİHİ REKOR

2020'de en iyi skorunu elde eden bazı sektörler aynı zamanda tarihi dereceleri de elde etti.

Türk çelik sektörü, 2020 yılında ağır pandemi şartlarında yüzde 6,1 artışla, 35,8 milyon ton ham çelik üretimi gerçekleştirdi. Türkiye, 2020'de çelik üretiminde en büyük 15 ülke arasında üretimini artıran 5 ülkeden biri oldu ve Almanya'ya geride bırakarak Avrupa'nın en büyük, dünyanın ise 7'nci büyük ham çelik üreticisi konumuna yükseldi.

Türkiye Çelik Üreticileri Derneği Genel Sekreteri Dr. Veysel Yayan, "Dünya liginde 8'incilikten 7'nciliğe yükselmemiz Türk çelik sektörünün değişen şartlara uyum konusundaki yüksek performansını bir kez daha ortaya koydu" diyor. 2021 yılında, 39 milyon ton ham çelik üretimi hedeflediklerini

söyleyen Yayan, "Böylece orta ve uzun vadede üretimde dünya 6'ncılığını zorlayacağız" diyor.

Yenilenebilir enerjide Türkiye 2020'de en iyi skoruna ulaştı ve BP tarafından yayınlanan 2020 yılına ait enerji istatistik raporuna göre dünya genelinde yenilenebilir enerji üretiminde 12'nci sırada yer aldı. Yenilenebilir Enerji Araştırmaları Derneği (YENADER) Genel Sekreteri Doç. Dr. Fusun Tut Haklıdır, "TEİAŞ verileri incelendiğinde bu alanda 2019 yılına göre yüzde 20'lik bir üretim artışı göze çarpıyor. Yenilenebilir enerji yatırımlarımız artıyor. 2025'te dünyada ilk 10 ülke arasında yer alacağız" diyor.

İLK 5'E OYNAYANLAR

Araştırmamıza dahil olan 8 sektör ise 2020 yılı performanslarıyla değerlendirdiğimizde "en iyi skoru" yakaladıkları yılın gerisine düşmüş durumda.

Bu sektörlerden biri de hazır giyim... Türkiye, hazır giyimde son yıllarda dünyanın 6'ncı büyük üreticisi durumunda. 2008'de 4'üncülükle en iyi dereceyi yaptığımız ihracatta ise 2020'yi 7'nci sıra-

DOÇ. DR.
FÜSUN TUT
HAKLIDIR

SERDAR
URFALILAR

da tamamladı. Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği (TGSD) Müşterek Başkanı Ramazan Kaya, Türk hazır giyim sektörünün üretim gücünü koruduğuna dikkat çekerken ihracat sıralamasındaki gerilemedeyse 2005 sonrası başlayan dünya ticaretindeki serbestleşme ve Güney Doğu Asya ülkelerinin güçlenmesinin etkili olduğunu söylüyor. Kaya, Türk hazır giyim sektörünün üretim ve ihracatta ilk 5'i hedeflediğini belirtiyor.

Dünya devlerinin önemli tedarikçilerinden BLC Group'un yönetim kurulu üyesi Aykut Balcıoğlu ise "Dünyanın önde gelen tekstil ve hazır giyim üreticilerinden biri olan ülkemiz, bu avantajını yeni nesil üretim teknolojilerine ve makinelerine yaptığı yatırımlarla sürdürüyor. 2021 itibarıyla sektörün yeniden canlandığı görülüyor" diyor.

Yapı malzemeleri sektörü, dünya liginde en iyi derecesini 24 milyar dolar ihracatla 2012 yılında yaparak 8'inci oldu. Türkiye bu sıralamada 2016'da 12'nciliğe geriledi, 2020'de 9'unculuğa yükseldi. İDDMİB Yönetim Kurulu Üyesi ve Türk Yapı Malzemeleri Sektör Komite Başkanı Serdar Urfalılar, "2021 yılında 2020 sıralamasını elimizde tutabilirsek orta vadeli hedefimiz ilk 5'e girmek" diyor.

Türkiye, züccaciye sektöründe de en iyi yılı 2017'ye göre bir hayli gençte. Züccacıyeciler Derneği (ZÜCCDER) Başkanı Mesut Öksüz, 2017 yılındaki dünya 6'ncılığından sonra 2020'de 4,5 milyar dolar ihracatla 10'uncu sırada yer aldıklarını söylüyor. Öksüz, "Beşinciyle 10'uncu ülke arasında sıralamada çok küçük farklar var. Bunlar kapanmıyacak farklar değil, hedefimiz ilk 5'e girmek" diyor.

GERİLEYENLERİN HEDEFİ

Gerileyen sektörlerden biri olan ev ve mutfak eşyaları, dünya liginde ihracatta Polonya'nın ardından 8'inci sırada yer alıyor. Çin'in yüzde 55 payla birinci, ikinci Almanya'nımsa yüzde 6 paya sahip olduğu sektörde Türkiye, en iyi yılını 2014'te 6'nci olarak Hollanda ve Polonya'nın önünde tamamladı. Ev ve Mutfak Eşyaları Sanayicileri ve İhracatçıları Derneği (EVSİD) Başkanı Talha Özger, tabloyu şöyle anlatıyor:

"2021 yılına iyi başladık ve ilk 6 aylık ihracat

"2023'TE RAHATLIKLA İLK 5'E GİRERİZ"

NURİ GÜRCAN

MOBİLYA SANAYİ İŞ
ADAMLARI DERNEĞİ BAŞKANI

YENİ HEDEF
Mobilyada Türkiye, 2019'da 3,5 milyar dolarlık ihracatıyla dünya sıralamasında 13'üncü sıradan 8'inci sraya yükseldi. 2020'de de 8'inciliği koruduk. İhracatta 2023 hedefimiz, dünyanın ilk 5 ülkesinden biri olmak.

PANDEMİ FIRSATI
Pandemi yılında Çin'den kayan talep sayesinde Avrupa'nın üretim gücü haline geldik. Böylece rakiplerimizi geride bırakmak için fırsat oluştu ki biz zaten yıllardır Türk mobilyasının tanıtımı

konusunda hem diler hem fuarlar hem de ticaret merkezleri üzerinden bir ahlım içersindeydik.

GELECEK HAZIRLIĞI
2021 yılında 4,5 milyar doların üzerinde bir ihracata imza atmaya bekliyoruz. 2023 için 10 milyar dolar ihracat, 25 milyar dolar da üretim hedefimiz bulunuyor. Almanya, ABD, İngiltere gibi kalma değerli pazarlara yoğunlaşmış durumdayız. Yurt içindeki hammaddede sıkıntılarımız da aşabilirsek, 2023 yılında rahatlıkla ilk kez ilk 5 arasında yer alabiliriz.

verileri birim fiyatlarda olmasa da hacimsel büyüklükte yüzde 56'lık bir artışa ulaştık. Yılın geri kalanında benzer performansı devam ettirebilirsek dünya sıralamasında 1 veya 2 basamak yukarıya çıkabileceğimizi söyleyebiliriz. Sektör olarak hedefimiz ilk etapta 3'üncülük. Hedef, İtalya, Hollanda, Fransa, ABD ve Polonya'yı geçmek."

İstanbul Demir ve Demir Dışı Metaller İhracatçıları Birliği (İDDMİB) Başkanı Tahsin Öztiryaki, pandemiye rağmen ihracatta yüzde 1,5'lik artış kaydeden demir ve demir dışı metaller sektörünün 8,4 milyar dolarlık ihracatla 2020 yılında dünya sıralamasında 23'üncü sırada yer aldığını hatırlıyor. Öztiryaki, hedeflerinin önce 19'uncu sraya ulaşmak olduğunu söylüyor ve "Ülkemizin hammadde açısından kaynakları sınırlı. İhracatçılarımız daha çok yarı mamul ve katma değerli ürün ihracatında diğer ülkelerle yarışıyor" diyor.

SIÇRAMA HESABI

2020'de dünya liginde en iyi skorunun gerisinde kalan deri ve deri mamulleri ile takım tezgahları sektörü, dünya liginde 15'inci sırada yer alıyor ve her iki sektörün temsilcileri de ilk hedeflerinin ilk 10'a girmek olduğunu söylüyor.

İstanbul Deri ve Deri Mamulleri İhracatçıları Birliği (İDMİB) Başkanı Mustafa Şenocak, 2013'ün en çok ihracat yapılan yıl olduğunu söylüyor ve "O yıl 1,9 milyar dolar ihracatla dünyanın en büyük 10'uncu ihracatçı ülkesi olmuştuk. Pandemi'nin yaşattığı tüm zorluklara rağmen 2021 yılında 2013 yılındaki ihracat rakamını geçeceğimize ve 2 milyar dolarlık hedefimize ulaşacağımıza inanıyoruz. Dünya ligindeki hedefimiz daimi olarak tüm alt sektörlerimizde ilk 10 büyük tedarikçiden biri olmak" diyor.

Takım Tezgahları Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TIAD) Başkanı Fatih Varlık ise 2014 yılında dünyada 12'nci olduklarını hatırlıyor ve "Dünyada ilk 10 ülke arasında yer almak için öncelikli olarak takım tezgahı üretiminde dışa bağımlı olduğumuz komponentleri üretebilmeliyiz" diyor.

TAHSİN ÖZTIRYAKI

EMRE ELDENER

"YERİMİZİ PERÇİNLEYECEĞİZ"

İBRAHİM ERDEMOĞLU

ERDEMOĞLU HOLDİNG
YÖNETİM KURULU BAŞKANI

KAPASİTE

Makine halsi üretiminde dünyanın en büyük kapasitesi ülkemizde bulunuyor. Merinos Halı olarak şu anda dünyadaki tüm makine halsi üretiminin yüzde 5'ini tek başımıza yapıyoruz. Önümüzdeki yıl bu oranı yüzde 7'ye çıkarma hedefimiz var. Makine halsi üretiminin Türkiye ve dünyadaki merkez olan Gaziantep'teki her yönüyle güçlü altyapı, dünyanın hiçbir yerinde yok. Ayrıca müşterilere verilen servis her yıl iyileştirmemiz sonucunda siparişler de yukarı yönlü seyrediyor.

YATIRIM

SASA'daysa 2020 sonunda en iyi noktaya geldik. Bu kapasitelere son 4 yılda yapılan yaklaşık 1 milyar dolarlık yatırımla ulaştık. Bu yatırımlar sayesinde

polyester iplik üretim kapasitesinde dünyada 32'nci, elyaf üretiminde 6'nci ve polyester çips üretiminde 16'nci sraya yükseldik. 2024 yılına kadar yapılacak yatırımlarla bulduğumuz tüm sektörlerde kapasite artışı sürecek. Böylece iplik üretiminde 16'nci, elyaf üretiminde 3'üncü ve çips üretiminde 10'uncu sraya yükseleceğiz. Polyester sektörü, 2022 ve sonrasında dünya GSYİH'sinden yüzde 50 daha fazla büyüyecek. SASA da önümüzdeki 3 yılda yapacağı 2 milyar dolarlık yatırımla yerini perçinleyecek.

Dünya liginde oldukça geride olan lojistik sektörü ise 47'nci sıradan büyük bir sıçramayla ilk 25 planı yapıyor. UTİKAD Yönetim Kurulu Başkanı Emre Eldener, 2007 yılından beri Dünya Bankası'nın ülkelerin lojistik performanslarını 6 farklı kriter çerçevesinde ölçerek ülkeleri Uluslararası Lojistik Performans Endeksi adı altında puanladığını söylüyor. Bu kriterler; gümrük, altyapı, uluslararası sevkiyat, lojistik hizmetlerin kalitesi, gönderilerin takibi ve izlenebilirliği ve son olarak gönderilerin zamanında tesliminden oluşuyor. Eldener, "Son verilere göre Türkiye 160 ülke arasında 47'inci sırada yer alıyor. Bu şimdiye kadarki en kötü performansımız. Türkiye Lojistik Performans Endeksi'ndeki en iyi performansını 2012 yılında sergilemiş ve 27'nci sırada yer almıştı. Hedefimiz bu kriterlerdeki performansımızı düzelterek 2023'te ilk 25 ülke arasına girmek" diyor. **CE**

Pandemi nedeniyle talebin çok hızlı dalgalandığı, uluslararası nakliyenin azaldığı ve pahalılaştığı bir dönem yaşıyoruz. Pek çok ana sanayi sektöründe ithal hammaddeye bağımlılık oranının yüksek olması ise üretimi çıkmaza sokuyor. Çareyi yerli tedarikçide arayanlar artarken hiç çözüm bulamayanlar kendi ara malını kendileri üretmeye başladı. Dev gruplar da ithalatı azaltacak yatırımları öncelik haline getirdi. Kipaş Holding, Anadolu Isuzu, Evyap, Akçalı Boya gibi devlerin Türk sanayisine örnek yeni yaklaşımını Capital araştırdı.

Yerelleşme oranı artıyor

Sirket	Pandemi öncesinde yerlilik oranı (%)	Yerlilik oranı nereye geldi? (%)
Evyap (Bebek bezi)	*	100
Silk&Cashmere	20	90
Form Düğme	60	80
Çabasan Tekstil	60	75
Çapa Medikal	60	70
Goldmaster	60	70
Anadolu Isuzu (Otobüs)	*	60
Anadolu Isuzu (Kamyon)	*	58
Evyap (Kimyasallar)	*	50
Yükselen Çelik	35	50
Akçalı Boya	*	35
Muratbey Peynir (Yazılım)	*	30

(*) Bilgi verilmemiştir.

Üretimdeki değişim

Sirket	Kaç parçayı kendi üretmeye başladı?	Kaç ithal parçayı yerliye döndü?
Silk&Cashmere	4	120
Evyap	4	20
Goldmaster	6	12
Kocaoğlu Paslanmaz	1	10
Form Düğme	4	5
BLC Group	0	4
Anadolu Isuzu	0	4
Çapa Medikal	4	2
Akçalı Boya	2	2

YERLİLEŞME RÜZGARİ!

• ÖZLEM AYDIN AYVACI
oaydin@capital.com.tr

Y

arı iletken çip üretimini dünyada sadece birkaç Asyalı şirket gerçekleştiriyor. Başta otomotiv olmak üzere, elektronik, beyaz eşya, akıllı telefon gibi pek çok sektörü derinden etkileyen çip krizini çözecek tek tesis ise en az 8 milyar dolarlık yatırım ve 3-4 yıl süre gerektiriyor. Ancak her hammaddeye ulaşmak çipe ulaşmak kadar zor değil. Daha önce fiyat rekabetinden dolayı ithal edilen hammaddelerde yerliye kayış trendi gözleniyor. Do-

lar ve Euro gibi para birimlerindeki artışlar da yerli ve katma değerli malların cazibesini artırıyor.

Üretimde hammadde ve yedek parça temininde yaşanan sıkıntıları aşmak isteyen pek çok şirket çareyi yerli çözümden arıyor. Örneğin TürkTraktör, tedarikte yaşanan belirsizlikleri ortadan kaldırmak için fabrikada yapılacak ek yatırımlarla bazı parçaları kendilerinin üretmeye başladıklarını açıkladı. Son bir yılda özellikle hammadde tarafında önemli bir yere sahip olan, dişli ve şaft üretimine yönelik yatırımlar yaptıklarını anlatan TürkTraktör Genel Müdürü Aykut Özünler, "Bu yatırımlar sayesinde hem farklı tipte çok sayıda dişli ve şaft devreye alıcık hem tedarik zincirinde yaşanma ihtimali bulunan belirsizlikleri gidermeye çalıştık" diyor.

Temsa ise pil ve batarya paketlerini artık Adana'daki tesisinde üretiyor. Sabancı Holding Sanayi Grup Başkanı ve Temsa Yönetim Kurulu Başkanı Cevdet Alemdar, "Biz artık Temsa'nın Adana'daki tesislerinde, elektrikli araçlarımızda kullandığımız pil ve batarya paketlerini geliştirip üretiyoruz. Yurt dışına ihraç ettiğimiz elektrikli araçlarımızda da kendi batarya tesisimizde geliştirip ürettiğimiz batarya paketlerimizi kullandık" diye konuşuyor.

DARBOĞAZI AŞMA PLANI

OSTİM'de 17 sektör ve 139 iş kolunda, 6 bin 200'den fazla işletme faaliyet gösteriyor. OSTİM Sanayici ve İş İnsanları Derneği (OSİAD) Baş-

kanı Süleyman Ekinci, salgın nedeniyle hammadde temininde sıkıntı yaşandığını söylüyor "Paranız var, malzeme almak istiyorsunuz ancak hammaddeyi bulamıyorsunuz. Ana metallerde birkaç ay sonrasına tarih veriliyor" diye konuşuyor. Fiyat garantisi olmamasını ve navlunla ilgili şartların belirsizliğini ise başka bir sorun olarak dile getiren Ekinci şöyle konuşuyor: "Hammadde arzının yetersizliğinden dolayı fiyatların daha da yükselmesi beklenebilir ki bu durum işletmeleri zorlayacak."

Ekinci'nin özetlediği tablo, bugün pek çok sanayicinin en önemli gündem maddesi. Ancak BOSAD Başkanı ve Akçalı Boya CEO'su M. Akın Akçalı, Türk sanayicilerinin koşullar ne olursa olsun çözüm arayışında olduğuna işaret ediyor. Akçalı, "Dünyadan alamıyorsak biz yaparız" diyen sanayicilere dikkat çekiyor ve "Türk iş dünyası girişimcileri ve profesyonel yöneticileri olarak Avrupa'daki muadillerimize göre kriz yönetiminde çok daha deneyimliyiz. Manevra ve adaptasyon kabiliyeti yüksek kaslara sahibiz. Bu sayede her türlü zorluk ve darboğazla baş etmeyi beceriyoruz" diyor.

BÜYÜK DÖNÜŞÜM

Pandemiyle birlikte yaşanan hammadde sorununu aşmak için sanayicilerin pek çoğu yerli hammaddeye dönmüş yapıyor. Hatta bazıları kendi üretmeye

FERHAT ZAMANPUR

başlıyor. İşte bu sanayicilerden biri Form Düğme Kurucu Ortağı Mustafa Oktay. Şirketin kullandığı hammaddelerin büyük kısmı Türkiye'de yok ve sektör ithalata bağlı. Oktay, pandemiyle birlikte azalan taleple beraber bu hammaddelerin ithalatını en az yüzde 50 oranında azalttıklarını ve bu malzemelere alternatif yerli yapım geri dönüştürülmüş polyester hammaddelerden düğmeler ürettiklerini söylüyor. Oktay, "Böylece aylık en az 2 milyon adet düğmeyi ithal etmek yerine yerli hammaddeyle ürettik" diyor. Bu geçiş sonrası daha önce 60'a 40 olan yerli-yabancı hammadde oranlarının 80'e 20'ye geldiğini ifade ediyor.

Silk&Cashmere CEO'su Ferhat Zamanpur, pandemi süresinde üretimlerinin neredeyse tamamını İç Moğolistan'dan Türkiye'ye taşıdıklarını söylüyor.

Zamanpur, şöyle anlatıyor: "Bu kulağa imkansız gelse de 4 sezondur yaptığımız hazırlık ve yavaş geçiş sayesinde altyapımız bu değişime hazır. Pandeminin zorluklarına ek uygulanan gümrük vergileri yüzünden bu kademeli geçişi bir anda son hız artırdık. Kaşmir ürünlerde 100 ila 120 kalem ana ürünün üretimi Türkiye'ye dönmüş durumda. Kaşmir, ipek-kaşmir ve Avustralya Merino yünü ve kaşmir karışımı koleksiyonumuzun tamamı 2020 itibarıyla Türkiye'ye taşındı. Yüzde 20 yerli yüzde 80 ithal olan sa-

"KAMYONDA YÜZDE 58, OTOBÜSTE YÜZDE 60 YERLİLİĞE ULAŞTIK"

TUĞRUL ARIKAN ANADOLU ISUZU GENEL MÜDÜRÜ

YERLİ ALTERNATİF ÖNEMLİ

Pandemi süreci, tedarik kaynaklarının çeşitliliği ve özellikle yerli alternatiflere sahip olmanın önemini bir kez daha gösterdi. Bu paralelde kamyon segmentimizdeki aks sistemleri, elektrikli araçlardaki bataryalar, enerji nakil sistemleriyle birlikte otonom sürüş kabiliyetiyle ilgili projelerimizde partnerlerin tümünü yerli kaynaklardan toplayarak seçtik.

KRİTİK AKSAMLAR HARİC

Farklı segmentlere yönelik ticari araç üretimini gerçekleştirdiğimiz fabrikamızda parça tedarikini iç ve dış kaynaklardan sağlıyoruz. Tüm araç gruplarında yerleşime için çalışmalarımız devam ediyor.

Araç içinde kullanılmakta olan motor, şanzıman, diferansiyel, fren gibi kritik aksamlar çeşitli test ve onaylara tabi. Yerleşitirmeleri ülkemiz sanayileşmesinin şu anki şartlarında mümkün gözüküyor. Bu grupların dışında kalan tüm ürünlerimizi yerli kaynaklardan temin ediyoruz.

PAYDAŞLARLA BİRLİKTE

Pandemi süresince devam eden yerlik çalışmalarımız nefesinnde araçlarımızdaki yerlik oranını kamyonlarda yüzde 58, otobüste ise yüzde 60 seviyesine çıkardık. Elektrikli ve bağlantılı araçlarla ilgili geliştirme projelerimiz devam ediyor. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı ile Türkiye'de

katma değeri üretimin artırılması amacıyla, orta yüksek ve yüksek teknoloji seviyeli sektörleri hedefleyen özel bir program başlattı. Biz de bu programı yakından takip ederek yapmayı planladığımız projelerimizi paydaşlarımızla birlikte bu kapsamda değerlendiriyoruz.

tin alma tablomuz tersine döndü ve yüzde 90 yerli yüzde 10 ithal oldu.”

ÇİN'DEN TEDARİK ZORLAŞTI

Dünyada çelik hammadde tedarikinin yüzde 45'ini Çinli üreticiler sağlıyordu. Türkiye dahil bütün ülkeler pandemi sürecinde öncelikle Çin'e daha sonra ithal kaynaklara karşı alternatif yerli tedarikçiler geliştirmeye başladı. Yükselen Çelik de bu trendi izleyen şirketlerden biri oldu. Yükselen Çelik CEO'su Barış Gökçürk, pandemi öncesinde Çin'den ithal ettikleri düşük alaşım kalıp çeliklerini artık Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu'ndan (MKEK) aldıklarını söylüyor. Çin'den ithal ettikleri ama şimdi kendi tesislerinde üretmeye başladıkları kalıp sektörüne yönelik birçok yan mamulün de olduğunu belirten Gökçürk, "Pandemi öncesinde hammadde tedarikimizin yüzde 65'i ithal kaynaklardandı. Bugün geldiğimiz noktada bu oranı yüzde 50 seviyesine gerilediğini görüyoruz" diyor.

Yıldız Entegre Yönetim Kurulu Üyesi Hakkı Yıldız ise "Demir çelikte sacı ezen merfaneler var. Bunları Uzak Doğu ve Ukrayna'dan alıyorduk. Pandemiyle öyle bir tedarik problemi yaşadık ki bunları bizim üretmemiz söz konusu oldu. Yassı çelik için hammaddeyi üretsek mi diye sesli düşünüyoruz. Gerçekleşirse hammaddesi kendinde olan bir tesis olacağız" diye planlarını anlatıyor.

Kocaoğlu Paslanmaz Genel Müdürü Esra Gür, Türkiye'de üretilen alüminyumla ithalatını yaptıkları paslanmaz çelik sac/rulonun üstün özelliklerini birleştiren bir yatırım yaptıklarını söylüyor. Gür, "Böylelikle ithal girdimiz kısmen de olsa azaldı ve bununla beraber yerli mutfak gereçleri üreten üreticilere hem maliyet hem hız avantajı sunan ürünlerimizle destek olduk. Siparişleri ithal ürünlere göre 3 ay erken teslim ettik. Onlarca ürünün yerelleştirilerek üretilmesini sağlıyoruz" diyor.

YENİ HEDEF

Elektrikli ev aletleri ve elektronik sektörü de yerliye dönüş trendinin en önemli takipçisi. Sektörün önemli oyuncularından Goldmaster CEO'su Sinan Bora, pandemi öncesi ithal edip bugün yerliye döndükleri 10-12 kalem parçanın olduğunu söylüyor. Bora, neden yerliye döndüklerini şöyle anlatıyor: "Lojistik maliyetleri ile kur yükseldi ve teslim sürelerinin uzaması etkili oldu. Ayrıca pandemiden önce ithal ettiğimiz ama şimdi üretmeye başladığımız 5-6 parça var. Bunlar muhtelif süpürge'nin aksam ve parçaları. Mutfak robotlarının dış kasalarındaki bazı parçalar ve özellikle çay, kahve makinelerinin için-

"BUĞDAYDA İTHALAT BAĞIMLILIĞIMIZI BİTİRECEĞİZ"

METE BUYURGAN
ÜLKER CEO'SU

"PATENTİ ALDIK"

13 yıldır, Tarım Bakanlığı'na bağlı Bahri Dağdaş Uluslararası Tarımsal Araştırmalar Enstitüsü'yle beraber sürdürdüğümüz buğday tohumu geliştirme projemiz var. Patentini almıştık. Bu buğdaya biz "Atağa Buğdayı" adını verdik.

"EKİMİ YAPTIK"

İç Anadolu Bölgesi gibi kurak bölgelerde buğday verimliliği oldukça düşük. Bisküvük buğdayı ithal etmek durumunda

kalıyoruz. Bu bizim en önemli çalışmalarımızdan biriydi. Geçen yıl geliştirdiğimiz buğday tohumunun ilk ekimleri yapıldı.

YÜZDE 60 YERLİLİK

Gördük ki geliştirdiğimiz buğday türü kuraklığa, hastalıklara karşı dayanıklı ve kurak alanlarda yüzde 40 daha fazla verim veriyor. Böylelikle ithalat bağımlılığını ortadan kaldıracacağız. Hedef 2024 itibarıyla ihtiyacımızın en az yüzde 60'ını bu buğdaydan karşılamak.

de kullanılan parçalar. Pandemiden önce yaklaşık yüzde 40 yabancı yüzde 60 yerli olan tedarik oranımız yüzde 30 yabancı yüzde 70 yerliye geldi." Bora, planlarının yerli oranını daha da artırmak olduğunu söylüyor.

Süt ve süt ürünleri sektörünün önemli temsilcisi Muratbey'in yönetim kurulu başkanı Necmi Erol, üretimden teknoloji süreçlerine kadar yerliye dönüşümü hızlandıracak yatırımlar yaptıklarını söylüyor. Erol şöyle konuşuyor: "Tasarımı ve üretimi hize ait olan makinelerin, teçhizatların yedek malzemelerin çoğunu bünyemizde üretiyoruz. Makinelerde

malzeme ihtiyacı olursa yapımı üretim kabiliyetlerimize uygunsuzsa kendimiz yapıyoruz. Desteğe ihtiyacımız olursa öncelikle yerli tedarikçileri araştırıyoruz. Otomasyon sistemlerimizde kullandığımız yazılımları da yüzde 40'lara varan oranlarda yerleştirdik. Kullandığımız yazılımların da yüzde 30'u yerli. Pandemi döneminden sonra da çoğu yurt dışında üretilen üretim teknolojileri ihtiyaçlarınıza yüzde 50 oranında yerleştirdik."

YERİNDE TEDARİK

İthalatın yerliye dönme aslında pandemiden önce başlamıştı. Evyap bu trendin öncülerinden biri. Evyap Satın Alma Direktörü Süleyman Gökdemir, "Hem yatırımlar hızlandı hem hızlı hareket gerekliliği bunu şart kıldı. Bu süreçte 20'yi aşkın hammadde ve ambalaj malzemesinde ithalden yerliye döndük" diyor.

"Yerli tedarik, yerinde tedarik" planlarının devam edeceğini düşünen Gökdemir, Evyap'ın sürecini şöyle anlatıyor: "Ambalaj komponentlerinde özellikle pompa, kapak gibi birtakım kalemlerde hızlı talep artışına paralel yerli üretim hızlandı. Alkol tedariki ve hayvansal yağlarda da yerli alternatifleri değerlendirmeye başladık. Ayrıca PET PP Nonwoven kumaşlarda da yurt içinde geniş imkanlar buluyoruz. Bebek bezi girdileri de ülkemizde yoğun üretilmeye başlan-

SÜLEYMAN
GÖKDEMİR

dı. Buradaki ithalat oranımızı neredeyse sıfırladık. Makine yatırımlarında da bu dönemde yurt içi alternatifleri değerlendirdik."

Çapa Medikal, Türkiye'nin en geniş medikal saf malzeme ürün portföyüne sahip. Medikal malzeme pazarda yüzde 80'in üzerinde ithalata dayalı olmasına rağmen Çapa Medikal, ürettiği ürünlerin hammadde-

maddelerini ağırlıklı olarak yurt içi tedarikçilerden sağlamaya başladı. Çapa Medikal Genel Müdürü Zekeriya Avşar, "Esnek flaster üretimi için en önemli komponentlerden biri olan taşıyıcı nonwoven kumaşı yerleştirerek yurt içinden tedarik etmeye başladık. Bu ürünümüzün yapışkanını Ar-Ge ile yerliştirdik. Yara bandı için Almanya'dan tedarik edilen polietilen taşıyıcıları 2 yıl önce Ar-Ge ile yerliştirmiştik. Bu ürün grubu için ithal etmiş olduğumuz yapışkan da pandemi sürecinde yerliştirdik. Pandemi öncesinde ürünlerimizin hammaddelerinin

yüzde 40'tan fazlasını ithal ederken bu oran yüzde 30'lara geridirdik. Mamul olarak ithal ettiğimiz ve dünyada sayılı üreticisi bulunan bir flaster çeşidini önümüzdeki günlerde kendimiz üretmeye başlayacağız" diyor.

"İTHALATI ORTADAN KALDIRACAK YATIRIM YAPIYORUZ"

HANEŞİ ÖKSÜZ

KİPAŞ HOLDİNG YKB.

olan nişastayı üretmek için büyük bir fabrika yatırımına başladık. Kahramanmaraş'ta iki büyük yatırım planladık. Biri nişasta fabrikası, diğeri MC kağıtın yatırım. Bu yatırımları 2022 ve 2023'te devreye alacağız. Bu iki yatırımın maliyeti toplamda 300 milyon dolar bulur.

DOĞRU YATIRIM

Doğru yatırım ve tasarıma çok dikkat etmeliyiz. Artık Türkiye'de sanayi kendi ihtiyacını üretebiliyor. Doğru yatırım, bulunduğumuz yöreye ya ihracata dönük ya Türkiye'nin ithalatını ortadan kaldıracak yatırım yapmaktır.

YERLİLEŞME YATIRIMLARI

Söke'deki kağıt fabrikamız da ithalatı azaltmaya, yerleşmeye yönelik. Tekstil ve kağıdın hammaddesi

"YARISINI KENDİMİZ TÜKETECEĞİZ"

Tarım kökenliyim. Bu yatırımın Kahramanmaraş'ta mısır üreten çiftçilerimize büyük desteği olacak. Zaten üretimin yarısına yakını kendimiz tüketeceğiz. Ayrıca Kahramanmaraş'ta tekstil güçlü bir sektördür. Diğer üreticilerin de nişastaya ihtiyacı var. O nedenle bu yatırım yapmaya karar verdik.

TEKSTİLDE DURUM

Dünya moda devleri için üretim yapan BLC Group da özellikle müşterilerinin talebiyle Çin'den tedarik yerine Türkiye'ye döndü. Çabasan Tekstil'de pandemi öncesi ithal ettikleri 4 kalem boya ve kimyasal ürünü artık yerli üreticilerden temin ettiklerini belirten BLC Group Yönetim Kurulu Üyesi Aykut Balcıoğlu, "Pandemi sürecinde Uzak Doğu'dan ithal edilen ürünlere karşı ciddi bir önyargı oluştu. Bu süreçte bazı büyük moda markaları üretim zincirinde bu ülkelerden bir hammadde girişi olmasını istemedi. Üretimimizi devam ettirmek için tek bir tedarikçi ülkeye bağlı kalmamak da eskilerden bu yana gelişen bir refleksimiz oldu" diye anlatıyor. Balcıoğlu, "Pandemiden önce hammadde tedarikimizde yerli yabancı oranı yüzde 60 yerli yüzde 40 ithal iken şu anda bu oran yüzde 75 yerliye yüzde 25 ithal seviyesine geldi" diyor.

Haskan Şirketler Grubu Yönetim Kurulu Başkanı Hasan Gürkan Bayram da "Önce maliyeti 500 bin dolar olan 3 makineyi kendi bünyemizde, 95 bin dolara mal ettik. Şu anda ihtiyacımız olan irili ufaklı birçok makine ve ekipmanın üretimini kendimiz gerçekleştirebiliyoruz. Bu şekilde yeni üretim hattımızın 2,5 milyon dolar olan makine maliyetini 1,34 milyon dolara çektik. Böylece pandemi sürecinde ihtiyaç duyulan filtrasyon kumaşı üretimini de daha ucuzla mal ettik" diye anlatıyor. **■**